

1. Анохин П. К. Эмоции / П. К. Анохин // Психология эмоций: Тексты. - Москва, 1984.
2. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л. Ф. Бурлачук, С. М. Морозов. - Санкт-Петербург : Питер, 2001.-517с.
3. Изард К. Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. - Санкт-Петербург: Питер, 2006. - 464 с.
4. Ильин Е. П. Теория функциональной системы и психифизиологические состояния / Е. П. Ильин // Теория функциональных систем в физиологии и психологии /АН СССР Инс-т психологии; редкол. : Б. Ф. Ломов и др. - Москва: Наука, 1978. - С. 325-346.
5. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. - Санкт-Петербург: Питер, 2001.- 752 с.
6. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. - Москва: МГУ, 1971. - 40 с.
7. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. - Санкт-Петербург: Питер. - 2002, 720 с.
8. Халік О.О. Вплив особистісної тривожності на соціально-психологічну адаптацію студентів-першокурсників / О. О. Халік // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. - Київ. - 2007. - №17(41). - Част.ІІ. - С. 229 - 235.
9. Шевченко В. С. Особливості емоційної та вольової сфери у розвитку осіб юнацького віку / В. С. Шевченко, О. О. Байер // Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer40/20.pdf>

УДК 159.923.2

Іваненко А. М.

Ціннісні орієнтації у структурі особистості студентів

Анотація. У статті здійснена спроба аналізу ціннісних орієнтацій особистості у житті сучасного студентства. Висвітлено основні тенденції у визначенні ціннісних пріоритетів молоді, яка навчається у вищих навчальних закладах. Представлено результати дослідження ієрархічних відношень цінностей у студентів.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, особистість, цінності, потреби, мотивація, студенти.

Иваненко А. Н. Ценностные ориентации в структуре личности студентов

Аннотация. В статье предпринята попытка анализа ценностных ориентаций личности в жизни современного студенчества. Освещены основные тенденции в определении ценностных приоритетов молодежи, которая учится в высших учебных заведениях. Представлены результаты исследования иерархических отношений ценностей у студентов.

Ключевые слова: ценностные ориентации, личность, ценности, потребности, мотивация, студенты.

A. M. Ivanenko. Value orientations in the structure of students' personality

Summary. The article offers an attempt to analyze the personality's value orientations in the modern students' life. There are shown the main trends of determining the youth's value orientations, who are studying in the universities. The research results of the hierarchical relationship among students' values are given in this article.

Keywords: value orientations, personality, values, needs, motivation, students.

Постановка проблеми. Вивчення ціннісних орієнтацій виступає як актуальне поле діяльності науковців у будь-який час, оскільки зміни, які відбуваються у нашому суспільстві, перш за все відображаються на особистісних вподобаннях та орієнтаціях людини. Це викликано і тим, що особистісні ціннісні орієнтири залежать від розвитку ієрархії загальнолюдських цінностей.

Особливо гостро всі ці зміни й тенденції спостерігаються в юнацтва та молоді, тому що вони знаходяться на шляху формування цілісної особистості, визначають власні духовні орієнтири та потреби, які виникнуть або реалізуються у майбутньому.

Поняття «цінності» є предметом досліджень багатьох галузей наук, і до цього часу серед науковців немає спільної думки щодо їх класифікації. Проблема ціннісних орієнтацій особистості розглядається в дослідженнях Б.Г. Ананьєва, В.І. Астахова, Т. Бутківської (як соціальна проблема), О. Вишневського (як педагогічна проблема), І.В. Дубровіної, А. Маслоу, Ж.О. Омельченко, С.Л. Рубінштейна, М.А. Скока, Д.Й. Фельдштейна, В.О. Ядова, Т. Яценко (як психологічна проблема) тощо [1].

Аналіз досліджень із даної проблеми. Дослідники по-різному визначають ціннісні орієнтації. Це пояснюється тим, що наукове поняття своїм визначенням, як і будь-який інший міждисциплінарний термін, є дотичним до визначення понять, що характеризують сфери потреб і мотивації.

Ціннісні орієнтації – важливі складові у структурі світогляду особистості, які представляють уподобання та спрямованість особистості чи групи у співвідношенні тих або інших узагальнених людських цінностей. Ціннісні орієнтації часто трактуються як соціальні цінності, які «вкладають» в особистість під час процесу її соціалізації, а також стають головним фактором, який детермінує її мотивацію і, як наслідок, поведінку. З іншого боку, саме ціннісні орієнтації розглядають як головну мету та сутність виховання, на відміну від навчання [2, с. 596 – 597].

Н. А. Кирилова зазначає, що на одностайну думку багатьох дослідників, що займаються проблемою ціннісних орієнтацій, незважаючи на специфіку підходів до неї, система ціннісних орієнтацій багато в чому визначає формування особистості людини. На жаль, далеко не всі результати можна порівняти між собою, так як різні автори розглядають феномен ціннісних орієнтацій з позицій різних психологічних напрямків [3].

І. В. Кондратенко, В. Ю. Могилевська вказують, що ціннісні орієнтації особистості одночасно залежать та впливають на власне внутрішню спрямованість особистості та норми соціального оточення, на мотиваційну сферу й сферу потреб, а також на систему сенсів діяльності та буття кожної особистості, що забезпечує цілісність елементів людської особистості. Також цінності приймають активну участь під час формування у людини свідомості, що допомагає оцінювати, висловлювати власну точку зору, відстоювати певну позицію чи принципи. Саме через процес «злиття» ціннісних орієнтацій із свідомістю людини вони можуть виступати як мотиви діяльності та поведінки [4].

Ш. Шварц та У. Білські, визначаючи цінності особистості, вказують на такі формальні показники даного поняття як: 1) це переконання, яке має відношення до бажаних кінцевих результатів або станів; 2) належність до надситуативного стану; 3) вибір, оцінка поведінки і подій керуються ціннісними орієнтирами; 4) ієрархічність у порядку цінностей [7].

Д. А. Леонтьєв у своїй роботі вирізняє три компоненти ціннісних орієнтацій: когнітивний, емотивний і поведінковий. Когнітивний містить у своїй структурі знання про цінності і знання-цінності; емотивний є емоційною складовою, яка впливає з оціночних суджень, крізь призму яких людина сприймає навколишню дійсність; поведінковий компонент пов'язаний з реалізацією ціннісних орієнтацій в поведінці особистості, тобто презентує регулятори поведінки, його цілі і норми [5].

Отже, ціннісні орієнтири займають особливе місце у психологічних утвореннях особистості, мають ієрархічну структуру і допомагають у побудові пріоритетів у мотивах, поведінці чи уподобаннях людини. До того ж цінності не існують окремо одна від одної, так само як не можуть існувати ізольовано від діяльності особистості чи суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для пілотажного вивчення ціннісних орієнтацій студентів третього курсу факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету (об'єм вибірки - 15 осіб) нами був використаний опитувальник цінностей Ш. Шварца, який складається із двох частин Перша частина методики під назвою «Огляд цінностей» спрямована на вивчення цінностей особистості, які впливають на особистість, але не завжди виявляються в реальній соціальній поведінці (рівень нормативних ідеалів), друга - «Профіль особистості» допомагає у визначенні цінностей як індивідуальних пріоритетів. Тест орієнтований на визначення 10 напрямів ціннісних орієнтацій:

1. Влада. Даний тип цінностей вказує на те, що в особистості переважає потреба у домінуванні над іншими, у набутті авторитету, статусу, багатства чи іміджу, у досягненні су спільного визнання.

2. Досягнення. Цей тип цінностей вказує, що для людини пріоритетним є особистий успіх, соціальне схвалення.

3. Гедонізм. Цінності, які підносять над іншими чуттєве задоволення та насолоду життям.

4. Стимуляція. Тип цінностей, головною метою якого є набуття нових вражень та переживань, які виступають рушійною силою для розвитку особистості.

5. Самостійність. Вказує на те, що визначальним для людини виступають незалежність й автономність в усіх сферах життя та діяльності.

6. Універсалізм. Цінності спрямовані на досягнення розуміння, толерантності, захисту всіх людей і природи.

7. Доброта. Схожа на універсальність, але має вужчу спрямованість, тобто цінністю є благополуччя малої групи близьких людей.

8. Традиції. Цінними виступають культурні надбання людства, нації, прийняття у своєму житті вірувань, обрядів, традицій.

9. Конформність. Особистість ставить пріоритетними відповідність соціальним нормам, повагу до інших, самодисципліну, ввічливість тощо.

10. Безпека. Пріоритетними виступають власна безпека особи, нації, стабільність у суспільстві [6].

Проаналізувавши результати, отримані після опитування за методикою Ш. Шварца, можна виділити категорії, які становлять позитивні та негативні пріоритетні групи.

Якщо розглянути частотність розташування цінностей на перших трьох місцях у кожного зі студентів, то отримаємо наступну картину.

На першому місці в «Огляді цінностей» опинилися такі ціннісні орієнтації як самостійність (26,7%), універсалізм (20%), доброта (20%), конформність (13,3%), безпека (13,3%), стимуляція (6,7%). На другому місці: самостійність (53,3%), універсалізм (20%), доброта (13,3%), гедонізм (6,7%), безпека (6,7%); на третій - доброта (33,3%), універсалізм (20%), влада (20%), гедонізм (13,3%), самостійність (6,7%), безпека (6,7%).

Таким чином, цінності самостійність, доброта та універсалізм займають домінуюче місце на перших трьох місцях серед студентів.

У «Профіль особистості» на першому місці знаходяться такі категорії як самостійність (40%), універсалізм (33%), конформність (20%), доброта (6,7%).

Найнижчі оцінки в частині «Огляд цінностей» отримали такі категорії як влада (66,7%), традиції (26,6%), конформність (6,7%). На другому місці з кінця вибірки: традиції (26,7%), конформність (26,7%), влада (20%), стимуляція (20%), універсалізм (6,6%); на третьому від кінця - гедонізм (33,3%), стимуляція (26,7%), влада (13,3%), конформність (13,3%), традиції (6,7%), досягнення (6,7%).

У частині «Профіль особистості» на останньому місці знаходяться такі категорії як влада (66,7%), традиції (33,3%). Другу з кінця позицію займають влада (33,4%), стимуляція (26,7%), досягнення (13,3%), конформність (13,3%), безпека (13,3%).

Слід також зазначити, що визначені цінності з першої частини співпали з другою частиною у 26,7% (для першого вибору цінності) та 53,3% (для останнього вибору).

Здійснено групове ранжування ціннісних орієнтацій студентів за «Оглядом цінностей» та «Профилем особистості» (див. Табл.1).

Можна зробити висновок, що найпріоритетніші цінності знаходяться у категорії «самостійність» як на рівні нормативних ідеалів, так і на рівні індивідуальних пріоритетів. Це вказує на те, що студенти старших курсів прагнуть до незалежності власної діяльності, спрямовані на автономність у житті. Друге місце для частини «Огляд цінностей» впевнено посіли ціннісні орієнтації, які знаходяться у категорії «доброта», третє - «універсалізм», і навпаки (на другому місці «доброта», а на третьому – «універсалізм») для «Профілю особистості».

Таблиця 1

Результати ранжування цінностей студентів

Цінності	Середнє за оглядом цінностей	Ранг огляду цінностей	Середнє за профілем особистості	Ранг профілю особистості
Конформність	3,62	7	2,17	6
Традиції	3,23	9	1,81	9
Доброта	4,71	2	2,62	3
Універсалізм	4,56	3	3,03	2
Самостійність	4,98	1	3,38	1
Стимуляція	3,47	8	2,09	7
Гедонізм	3,93	5	2,47	4
Досягнення	3,84	6	1,93	8
Влада	2,05	10	0,47	10
Безпека	4,03	4	2,2	5

Ми можемо спостерігати деяке зміщення у пріоритетності цінностей у загальній та індивідуальній структурі, але в цілому бачимо, що вагомим для студентів є досягнення розуміння з іншими, а також спрямованість на збереження безпеки навколишнього середовища і оточуючого їх соціуму, і крім того це бажання звужується до пошуку благополуччя для найближчого кола людей і самої особи.

Найменш привабливими цінностями як на рівні нормативних ідеалів, так і на рівні індивідуальних пріоритетів виявилися ті, що знаходяться у групах «влада» та «традиції». Це свідчить про те, що в більшості студенти не прагнуть домінувати одне над одним, а прагнуть діяти спільно; мають недостатньо часу, або вже відірвані від традиційного укладу життя, та ще не замислюються над духовною складовою життя.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 3. – С. 5–14.
2. Большой психологический словарь / Сост. и общ.ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – 672 с.
3. Кирилова Н. А. Ценностные ориентации в структуре интегральной индивидуальности старших школьников / Н. А. Кирилова. // Вопросы психологии. – 2000. – №4. – С. 29–37.

4. Кондратенко И. В. Особенности ценностных ориентаций студентов / И. В. Кондратенко, В. Ю. Могилевская // Гуманитарные ведомости ТГПУ им. Л.Н. Толстого. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <http://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-tsennostnyh-orientatsiy-studentov>

5. Леонтьев Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции // Вопросы философии. 1996. № 4. С. 22-24.

6. Методика Ш. Шварца (Ценностный опросник Шварца) – Режим доступа до ресурсу: <http://psychok.net/testy/322-test-tsennosti-shvartsa-tsennostnyj-oprosnik-tso-shvartsa-metodika-shvartsa>

7. Яницкий М. С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М. С. Яницкий – Режим доступа до ресурсу: <http://psylib.myword.ru/index.php?automodule=downloads&showfile=1007>.

УДК:159.922.7

Ілляшик К. К.

Тривожність як фактор неспішності у підлітковому віці

Анотація. У статті розкрито сутність поняття тривожності, неспішність, досліджено фактори що впливають на рівень шкільної тривожності у сучасних підлітків, доведено зв'язок тривожності і неспішності, дана порівняльна характеристика тривожності сучасних підлітків і підлітків 20 ст.

Ключові слова. Емоційний стан, тривожність, шкільна тривожність, неспішність.

Илляшик К. К. Тревожность как фактор неуспеваемости в подростковом возрасте

Аннотация. В статье раскрыта сущность понятия тревожность, неуспеваемость, исследованы факторы влияющие на уровень школьной тревожности у современных подростков, доказана связь тревожности и неуспешности, дана сравнительная характеристика тревожности современных подростков и подростков в 20 веке.

Ключевые слова. Эмоциональное состояние, тревожность, школьная тревожность, неуспеваемость.

Summary. The article reveals the essence of the concept anxiety, underachievement studies the factors affecting the level of school anxiety of teenagers today, a proven relationship of anxiety and achievement, comparative characteristics of modern teenagers and adolescents in the 20th century.

Keywords. Emotional condition, anxiety, school anxiety, underachievement.

Процес розвитку дитини в навчальній діяльності передбачає в першу чергу її успішність. Успішність учня у свою чергу залежить від реалізації всіх потенціалів пізнавальних процесів, а також від сформованості провідних мотивів навчання – інтересу, цікавості тощо. Негативний емоційний стан дитини в школі